

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris:

C.Z.U.: 821.135.1-3.09"19"(043)

GABURA (CĂRĂUȘ) CAROLINA

**REGIMURI NARATIVE LIRICE
ÎN PROZA ROMÂNEASCĂ A SECOLULUI AL XX-LEA**

622.01– LITERATURA ROMÂNĂ

Rezumatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată la Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific:

ȚAU Elena

doctor în filologie, conferențiar universitar

Consultant științific: **CORCINSCHI Nina**, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

BURLACU Alexandru, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

CREȚU Bogdan, doctor în filologie, conferențiar universitar (România)

Componența Consiliului științific specializat:

CIMPOI Mihai, **președinte**, academician, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

ANIȚOI Galina, **secretar științific**, doctor în filologie, conferențiar cercetător, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

Membrii Consiliului:

PRUS Elena, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

PLĂMĂDEALĂ Ion, doctor habilitat în filologie, conferențiar cercetător, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

POTÎNG Tatiana, doctor în filologie, conferențiar universitar, USM

Susținerea tezei va avea loc la 04 septembrie, ora 14.00, sala 434, în ședința Consiliului științific specializat **D 622.01-23-24** al Universității de Stat din Moldova (Chișinău, str. M. Kogălniceanu 65, bl. III)

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md). Rezumatul a fost expedit la 29 iunie 2023

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat: _____

ANIȚOI Galina, dr., conf. cerc.

Consultant științific: _____

**CORCINSCHI Nina, dr. hab.,
conf.univ.**

Autor: _____

GABURA (CĂRĂUȘ) Carolina

© Gabura (Cărăuș) Carolina, 2023

CUPRINS

1. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	p. 4
2. CONȚINUTUL TEZEI	p. 8
3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	p. 23
4. BIBLIOGRAFIE	p. 27
5. LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	p. 29
6. ADNOTARE (în română, rusă, engleză).....	p. 31

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Regimul narativ liric pune în atenție examinarea unui proces de mare complexitate, ce se desfășoară nu numai în literatura română, dar și în literaturile lumii – cel al hibridizării – adică al amestecului de forme, structuri, genuri. Proza românească, pe parcursul secolului al XX-lea, din varii motive, a lăsat să pătrundă în interiorul ei poeticul și lirismul, care, prin tradiție, alcătuiesc codul generic al operei lirice. Manifestarea și multiplele lor metamorfoze în spațiul epic românesc au fost surprinse, îndeosebi, prin prisma studierii prozei poetice, ce constituie un compartiment impunător al literaturii române din secolul respectiv, exemplificat de scriitorii canonici ai genului: M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță ș.a.

Totuși, conceptul de proză poetică (lirică), utilizat pentru desemnarea lirismului și a poeticului în proză este, astăzi, inoperant și puțin convingător, căci e lipsit de coordonate certe, prea îngust pentru a întruni o diversitate surprinzătoare de opere care, într-un fel sau altul, devin permeabile liricizării. De obicei, se trece cu vederea faptul că și poeticul, și lirismul refuză o abordare unilaterală și imuabilă, căci își au „exuviile” lor, descoperindu-și esența, în funcție de scriitor, grupare literară ori perioadă istorică. Astfel, se pot observa manifestări sporadice ori continue ale lirismului și ale poeticului în opera unor scriitori ca L. Rebreanu, C. Petrescu, G. Ibrăileanu, reprezentativi pentru romanul românesc modern (psihologic), ori Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu – exponenți ai romanului postmodern. În lumina celor expuse, menționăm drept imperioasă cercetarea, în special, a unui *mod de expunere* specific, cu multiple configurații, numit *regim narativ liric*, care trece granițele prozei poetice (lirice), stăbătând integral proza românească a secolului al XX-lea.

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificarea problemelor. Regimul narativ este abordat, în mare măsură, din perspectivă naratologică, insistându-se pe identificarea și descrierea tipurilor de narator, a funcțiilor lui, a perspectivei narative și a punctului de vedere. În această ordine de idei, sunt relevante studiile teoreticienilor G. Genette (*Figuri*, 1978; *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*, 1994), M. Bal (*Naratologia. Introducere în teoria narațiunii*, 2008), Gh. Glodeanu (*Poetica romanului românesc interbelic – o posibilă tipologie a romanului*, 1998), F. Bodiștean (*Poetica genurilor literare*, 2009), J. Lintvelt (*Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere*, 1994), Fr. K. Stanzel (*Teoria narațiunii*, 2011), S. Iosifescu (*Mobilitatea privirii. Narațiunea în secolul XX-lea*, 1976), E. Țau (*Perspectiva narativă ca focalizare: probleme de conceptualizare*, 2015); T. Potîng (*Personajul cu povestea sa. (Perspectiva narativă în romanul interbelic românesc)*, 2018) ș.a.

Abordările privind regimul narativ liric lipsesc, ca atare, în spațiul teoretic, el fiind examinat lacunar doar din perspective literare concrete. Totuși, profilul acestuia e fixat de câteva studii de valoare, unul dintre ele este *Narațiune și poezie* (2000) de R. Zafiu, în care autoarea, adoptând cadrul teoretic, oferit de lingvistica textului și de analiza discursului, anulează o prejudecată existentă despre incompatibilitatea narativului și a liricului, realizând un studiu amplu în care examinează modul cum strategiile narative produc efecte poetice în poezia românească din secolul al XIX-lea și al XX-lea.

Deși numeroase și diverse, studiile despre proza poetică nu surprind totuși regimul ei de expunere într-o abordare sistemică și coerentă, ce ar pune în evidență mecanismul de generare, fluidizare, intensificare a lirismului, rezumându-se doar la elemente formale, ce țin de structura de suprafață a operei. Lipsesc, de asemenea, disocierile pertinente ale identității naratorului dintr-o narațiune lirică, precum și modul lui de empatizare cu personajele sale, la fel, specificul *rostirii* determinat de individualitatea vocii narative.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul tezei constă în identificarea și interpretarea regimurilor narative lirice, demonstrându-se diversitatea și funcționalitatea lor în proza românească a secolului al XX-lea.

Realizarea scopului propus s-a fundamentat pe următoarele obiective principale: determinarea mecanismului de instituire a regimului narativ liric (heterodiegetic și homodiegetic); analiza strategiilor de liricizare a regimului heterodiegetic în proza tradițională românească (M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, G. Meniuc, D. Matcovschi ș.a.); interpretarea modelelor homodiegetice lirice (L. Blaga, Z. Stancu ș.a.); examinarea virtualităților de liricizare a regimurilor homodiegetice în romanul modern (C. Petrescu, M. Eliade, M. I. Caragiale, G. Ibrăileanu); estimarea potențialului de liricizare a regimului narativ în romanul postmodern (Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu); stabilirea unei tipologii a regimului narativ liric în proza românească a secolului al XX-lea.

Ipoteza de cercetare: proza românească a secolului al XX-lea, marcată de căutări intense și diverse experiențe estetice, cuprinde multiple manifestări ale regimurilor narative lirice, asimilate diferitor formule narative.

Suportul metodologic și teoretico-științific al tezei a fost condiționat de obiectivele propuse, reperele teoretice fiind stabilite în baza unor teorii și concepte consacrate, care țin de problema cercetată: conceptul de *regim narativ heterodiegetic și homodiegetic*, abordat de G. Genette, conceptul de *model narativ obiectivat* al lui Gh. Glodeanu, *teoria perspectivei narative și a punctului de vedere* a lui J. Lintvelt, *teoria subiectivizării vocii narative* a lui L. Perrin.

Conform metodologiei investigației, am apelat la următoarele metode:

Analiza teoretică: documentarea și sinteza științifică, definirea noțiunilor de bază, compararea lor, formularea ideilor fundamentale și a concluziilor-reper, configurarea modelului teoretic.

Cercetarea praxiologică: investigarea regimului narativ liric heterodiegetic și homodiegetic s-a făcut din multiple perspective, pentru disocierea lui multiaspectuală. Perspectiva metodologică dominantă, aleasă pentru investigație, este cea naratologică, pentru că a favorizat configurarea conceptului de *regim narativ*, prin identificarea și descrierea tipurilor de naratori, a rolurilor și funcțiilor lor, definirea perspectivei narative și a centrului de orientare în raport cu punctul de vedere, stabilirea specificului vocii narative.

Studierea regimului narativ prin prisma psihologiei creației a permis o evaluare nuanțată a lirismului funciar (ce contribuie la configurarea identității lirice a naratorului), a empatizării ca mod de „contagiune afectivă”, ce intensifică impulsurile lirice, a obsesiei creației ca generatoare a anumitor dominante tematice din opera scriitorului. De asemenea, tema investigată a atras analiza stilistică a discursului narativ, corelată cu metoda semiotică pentru a urmări configurarea izotopiilor, diversitatea articulărilor elementelor figurative, în scopul de a sensibiliza discursul. Manifestarea anumitor mecanisme ce țin de regimul narativ (modalitate autonimică, ecouri referențiale, simptome convenționale) a fost asociată cu cercetarea din perspectiva pragmatică și analiza discursului.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în aplicarea conceptului de regim narativ liric la studierea prozei românești din secolul al XX-lea, evidențiindu-se plierea acestuia la diferite formule narative (tradițională, modernă, postmodernă). În funcție de cele două tipuri de regimuri narative delimitate, heterodiegetic și homodiegetic, au fost disociate și interpretate diverse strategii de liricizare a acestora în opera scriitorilor interbelici (G. Galaction, M. Sadoveanu, G. Ibrăileanu, M. Eliade, M. I. Caragiale, C. Petrescu, L. Blaga) și a celor contemporani (Z. Stancu, I. Druță, D. Matcovschi, V. Ioviță, Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu).

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: *elucidarea algoritmului de funcționare a regimului narativ liric, având ca efect clarificarea modului de liricizare a narațiunii heterodiegetice și homodiegetice în proza românească a secolului al XX-lea, pentru utilizarea ulterioară la studierea lirismului în proză.*

Semnificația teoretică a tezei constă în conceptualizarea regimului narativ liric ca mod distinct de expunere în opera narativă; disocierea lirismului funciar ce are influență majoră asupra liricizării narațiunii în proza tradițională și modernă românească; relevarea subiectivității în opoziție cu pretinsa obiectivitate a modelului narativ obiectivat în romanul tradițional; stabilirea diferențelor și a interferențelor dintre regimul heterodiegetic și homodiegetic; examinarea potențialului de liricizare a vocii narative.

Valoarea aplicativă. Aspectele cercetate deschid noi perspective de evaluare nu numai a prozei poetice în care se includ scriitori consacrați ai genului, cum ar fi: M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, ci și a unor scriitori ale căror opere, tradițional, se regăsec în alte compartimente ale literaturii, cum ar fi: C. Petrescu, M. Eliade, Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu. După tiparul constituirii regimului narativ liric, în funcție de narator și specificul perspectivei narrative, de punctul de vedere adoptat, pot fi stabilite și cercetate, în contextul prozei românești, alte configurații ale regimului narativ: nonliric, fantastic, parodic, umoristic.

Rezultatele științifice ale cercetării înaintate spre susținere:

1. S-a demonstrat că în proza românească a secolului al XX-lea sunt funcționale două tipuri de bază ale regimului narativ liric, heterodiegetic și homodiegetic, cu următoarele varietăți: auctoriale și actoriale.
2. S-a argumentat că regimul heterodiegetic liric se manifestă, în special, în proza tradițională (M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, D. Matcovschi ș.a.), cu rare excepții în cea postmodernă (Gh. Crăciun), fiind instituit de un eu care, în pofida impersonalității sale, în pofida omniscienței sale (maximale ori moderate) instituie un regim narativ susceptibil de a se liriciza.
3. S-a evidențiat că principalele manifestări ale regimului homodiegetic liric în proza tradițională, modernă și postmodernă se datorează identității lirice a naratorului, relevată de modul lui de a vedea și interpreta lumea.
4. S-au exemplificat strategiile de acumulare, răspândire, menținere a lirismului în regimurile heterodiegetice și homodiegetice lirice (poeticitatea perspectivei narrative, sintaxa imaginarului, empatizarea, modalitatea autonimică, ecourile referențiale ș.a.).
5. S-a demonstrat că specificul regimului narativ liric din proza secolului al XX-lea se datorează alegerilor pe care le face autorul în planul verbal și perceptiv-psihic al perspectivei narrative.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele tezei au fost implementate în cadrul proiectului *Literatura română contemporană: continuitate, mutații paradigmatică, experiment și inovații* (Facultatea de Litere, USM), la redactarea articolelor științifice (3 publicații) și a comunicărilor științifice prezentate la conferințele naționale și internaționale (7 comunicări), la predarea unor cursuri universitare de istorie a literaturii române, teorie a literaturii, naratologie.

Structura lucrării: Teza este alcătuită din *adnotare* în limbile română, rusă, engleză, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, declarație privind asumarea răspunderii și CV-ul autoarei. În **Introducere** se argumentează actualitatea temei abordate, se formulează scopul și obiectivele cercetării, se descrie suportul teoretic și metodologic

al tezei, se enumeră principalele rezultate obținute, se precizează valoarea lor teoretică și aplicativă, se evidențiază rezultatele implementate și este expus sumarul capitolelor tezei.

Cuvinte-cheie: *regim narativ, heterodiegetic, homodiegetic, perspectivă, poeticitate, lirism, empatie, figurativ, voce narativă, modalitate autonimică, simptom convențional, identitate.*

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, **Regimul narativ liric versus proza poetică. Repere conceptuale**, este consacrat analizei situației în domeniul de cercetare, oferind o perspectivă integratoare asupra conceptului de regim narativ în raport cu cel de proză poetică, prin delimitarea câtorva coordonate de abordare: identificarea particularităților prozei poetice, disocierea conceptului de regim narativ, definirea statutului de regim narativ liric, precizarea surselor de liricizare a acestuia.

Subcapitolul *1.1. Excurs teoretico-istoric în proza poetică* reprezintă o radiografie a prozei poetice sub aspectul constituirii și evoluției ei în timp, precizându-se, totodată, trăsăturile ei specifice de conținut și formă. Se subliniază faptul că o contribuție majoră la disocierea acestui tip de proză îl are cercetătorul M. Zamfir care, configurând modelul stilistic al poemului în proză, urmărește și manifestarea pe etape a prozei poetice. Din observațiile autorului reiese că, în plan european, proza poetică își ia începuturile din așa-zisa proză „înaltă” și „aleasă” (despre care vorbea Aristotel), din tradiția oratorică inițiată de Cicero și urmată de Bede Venerabilul, de Alcuin (Evul Mediu), de P. Antonio Vieira, Fr. Manuel de Melo (Epoca Barocului), alimentându-se, nu în ultimul rând, din oratoria biblică și tradiția romanului liric rousseau-ist, continuată de Chateaubriand (sec. al XIX-lea) [28]. În literatura română, proza poetică se manifestă, cu precădere, după 1830, sub forma meditațiilor lui C. Bolliac și a prozelor retorice, practicate de A. Russo.

După cum se desprinde din studiul lui M. Zamfir, proza poetică, caracterizându-se prin trăsături atribuite, de obicei, poeziei, cum ar fi armonie, ritm, cadență etc., exclude din sfera ei romanul modern din secolul al XX-lea, deși acesta, în formula lui analitică, psihologică, atestă deschideri ale interiorității spre reflecție – o componentă esențială a prozei poetice/lirice din secolul al XIX-lea. În această ordine de idei, este evidențiată contribuția exegetei I. Mavrodin [16] la tratarea variantei moderne a romanului poetic, reprezentat de M. Proust, Sartre, A. Gide ș. a. Realizând o sinteză pertinentă a eseurilor redactate de V. Woolf despre opera lui M. Proust, cercetătoarea relevă că poezia acesteia derivă din personalitatea deosebită a autorului, din viziunea lui, puternic metaforizată, asupra lumii.

Și M. Zamfir, și I. Mavrodin scot în evidență două aspecte fundamentale ale prozei poetice: poeticitatea conținutului și exprimarea lirismului în plan verbal, prin valorificarea unui stil expresiv, îmbibat de elemente figurative, de structuri sintactice, ce urmează, nu rareori, principiile sintaxei

poetice, aspecte cercetate, uneori disparat, în cadrul operelor unor scriitori considerați reprezentativi pentru proza poetică românească. În această ordine de idei, atrage atenție studiul *Mihail Sadoveanu sau Magia rostirii*, în care D. Florea [10] întreprinde o analiză minuțioasă a discursului sadovenian din perspectivă stilistică, urmărind efectele lirice ale narațiunii obținute din corelarea nivelurilor lexical, fonetic, sintactic, din acțiunea eufoniilor poetice, a procedeelelor de sintaxă poetică, a elementelor prozodice. În Republica Moldova, fenomenul prozei poetice a fost abordat, îndeosebi, prin prisma operei lui I. Druță, considerate emblematică pentru un astfel de gen de proză. Numeroase studii ale acesteia: *Romanul moldovenesc contemporan* (1974) de V. Coroban, *Aspecte ale creației lui Ion Druță* (1990), *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (2009) de M. Cimpoi, precum și exegezele coordonate de acad. M. Dolgan: *Opera lui Ion Druță: univers artistic, spiritual, filozofic în 2 volume* (2004), *Fenomenul artistic Ion Druță* (2008) ș.a. relevă câteva particularități distinctive ale prozei druțiene, deci și ale prozei lirice autohtone: poeticitatea conținutului, abundența elementelor figurative, aplicarea procedeelelor de sintaxă poetică ș.a.

În subcapitolul 1.2. *Naratori și regimuri narrative. Funcții și tipuri*, se disociază convențiile fundamentale ale ficțiunii narrative: naratorul și discursul său, care, împreună cu alte reguli proprii actului narativ, nu funcționează disparat, ci se organizează, ierarhic, într-un sistem, determinând, astfel, codul narativ și, totodată, un mod de enunțare specific, numit *regim narativ*. Participarea sau nonparticiparea enunțătorului la evenimentele narate determină relațiile lui specifice cu personajele și cu universul ficțional, ceea ce implică, fără îndoială, și regimuri narrative diferite. Disocierea dintre personaj și narator ($N \neq P$) definește regimul narativ heterodiegetic, după cum identitatea lor riguroasă ($N = P$) definește regimul homodiegetic [12, p. 147].

Regimul narativ heterodiegetic este instituit de un eu narant impersonal, ce se situează în afara diegezei și povestește la persoana a III-a. În aceste condiții, lumea ficțională este prezentată prin viziunea „din spate” (conform terminologiei lui J. Pouillon, preluate de Tz. Todorov). Adoptând o atare perspectivă (numită de G. Genette „focalizare 0”), naratorul heterodiegetic cunoaște mai mult decât personajele de acțiune. Drept urmare, funcțiile sale de bază – de reprezentare și de control – sunt exercitate într-un mod aparte. Controlul pe care îl efectuează el asupra intrărilor și ieșirilor în/din acțiune este, adeseori, deosebit de sever, transformându-se într-un regim tiranic. Recurgând la omnisciență, una dintre strategiile sale caracteristice, naratorul heterodiegetic își permite intruziuni abuzive în interioritatea (în subiectivitatea) lor, intervenind pe parcursul narațiunii cu lungi și obositoare comentarii, ce explică psihologia, comportamentul, viziunile personajelor implicate în evenimente. Omnisciența maximală îi permite naratorului heterodiegetic să devină pentru cititor un centru de orientare, acesta desemnând „poziția imaginară pe care cititorul o ocupă în plan perceptiv-psihic, pe plan temporal și pe plan spațial” [13, p. 48].

Când omnisciența este moderată, centrul de orientare se situează în unul dintre personaje. Alteori, centrul de orientare nu se situează nici în narator, nici în personaje. În asemenea cazuri, eul-narant adoptă viziunea „din afară”, prin care înregistrează detașat ceea ce se întâmplă în lumea ficțională. Naratorul se identifică, parcă, cu o cameră de luat vederi, ce se plimbă în universul fictiv, fixând totul meticulos. Faptul subliniază caracterul impersonal al narației și, respectiv, al regimului narativ.

Când naratorul este homodiegetic, deci el figurează în diegeză ca actor, exercitându-și nu numai funcțiile de reprezentare și de control, care țin nemijlocit de prerogativele sale de eu narant, dar și cele de acțiune și de interpretare, se instituie un alt *regim narativ – homodiegetic*. Specificul acestui regim este determinat, în principal, de statutul naratorului care povestește la persoana I, din perspectiva numită de J. Pouillon și de Tz. Todorov, „cu”, iar de G. Genette – „focalizare internă”. Prezentate din perspectiva dată, evenimentele apar în scrierea epică fie cum le-a cunoscut și le-a trăit personal enunțătorul, fie cum i-au fost povestite de cineva, adică sunt filtrate, într-o măsură mai mare sau mai mică, prin conștiința lui individuală și subiectivă. Totodată, această lume este răsfrântă prin optica personală, care se dovedește a fi restrânsă și fragmentară: naratorul homodiegetic, spre deosebire de cel heterodiegetic, nu are, de obicei, o viziune a întregului, el insistând asupra detaliilor și momentelor particulare, din care se constituie experiențele sale existențiale. Cu toate acestea, dacă optica lui se remarcă prin sensibilitate, inteligență și originalitate, amprenta individualității sale asupra celor povestite formează un fel de „liant” care recuperează fragmentarismul. O atare amprentă a individualității (dar și a subiectivității) naratorului asupra lumii ficționale are o pregnanță diferită în funcție de rolurile lui diegetice: de protagonist, martor sau reporter. În consecință, regimul narativ, de la un caz la altul, capătă nuanțe diferite.

Subcapitolul 1.3. *Statutul regimului narativ liric* relevă distinctivitatea conceptelor poetic/poeticitate – lirism, precum și condițiile de instituire a regimului narativ liric.

În 1.3.1. *Raportul poetic/poeticitate – lirism*, se elucidează principalele teorii ale conceptelor respective. La fel, se urmărește modul de corelare a poeticului și a lirismului în regimului narativ liric. În această ordine de idei, este actualizată teoria lui Dufrenne despre caracterul universal al *poeticului*, conform căreia „totul, într-un sens, poate fi poetic” [9, p. 244]. Poeticul este expresia armoniei depline dintre om și natură/lume, armonie ce activează starea poetică, aceasta concretizându-se prin limbaj poetic, căci el „indică expresivitatea imaginilor în care se exprimă *poien-ul* Naturii” [9, p. 245]. De asemenea, este disociat raportul dintre poeticitate și literaritate, insistându-se pe echivalența lor [25], [2], [27], prin referința la acele particularități distincte ale textului artistic, cum ar fi expresivitatea, armonia, sugestivitatea ș.a., care îl determină pe acesta drept produs sui-generis al creativității verbale. Pentru P. Valéry, poeticitatea este o adevărată magie a cuvântului [25, p. 582], iar, potrivit lui J. Burgos, într-un text e poetic tot ce fascinează prin

frumusețe, expresivitate și noutate, poetic fiind, înainte de toate, imaginarul [2, p. 27]. Cert e că, în accepția data, poeticitatea se dovedește a fi o categorie complexă și cuprinzătoare. Ansamblul de proprietăți și efecte, pe care le desemnează ea, se întemeiază pe toți cei trei parametri consemnați încă de antici, ca fiind indispensabili pentru devenirea artistică a operei: *inventio*, *dispositio*, *elocutio*.

De asemenea, subsubcapitolul cuprinde câteva disocieri ale conceptului de lirism. Pentru A. Marino, lirismul derivă din emoția și percepția „eului autoscopic”, care vădește în actul creator „o atitudine unică, singură de altfel posibilă” [14, p. 725], numită de cercetător „autoreflexie și distanțare” [14, p. 725]. Acest „eu autoscopic” constituie, potrivit lui A. Marino, „condiția „lirică” a literaturii” [14, p. 726], de aceea „esențial „lirice”, „poetice” devin toate modalitățile și ipostazele acestei „autoscopii” [14, p. 726]. Lirismul mai este definit în legătură cu genul liric [5] ori cu poezia [11], [15], subliniindu-se faptul că asocierea lirismului cu poezia devine o prioritate estetică începând cu preromantismul, iar în romantism, lirismul trece dincolo „de marginile genurilor și categoriilor literare tradiționale, înseși raporturile dintre poezie și proză se răstoarnă în fulgerările paradoxale ale *fragmentelor*: proza în cel mai înalt și în cel mai propriu sens este poezia lirică!” [1, p. 34]. Oricum, indiferent la ce domeniu s-ar referi – literatură, în sens general, la poezie ori proză, – lirismul este expresia fluctuațiilor afective ale eului creator, a sentimentelor și a trăirilor lui [3], [15], [8]. Nu se trece cu vederea nici relația dintre poeticitate și lirism, invocându-se opinia R. Zafiu, care enumerează, printre criteriile esențiale de definire a poeticității, *lirismul, organizarea formală și caracterul ficțional-imaginar* [27, p. 11]. Or, după cum se poate observa, lirismul reprezintă o categorie mai restrânsă decât poeticul și deci nu e reductibil la acesta. Totodată, se atrage atenția asupra faptului că poeticul se manifestă prin lirism (evident, asociat cu alte componente ale operei), și, uneori, lirismul, la rândul său, se manifestă prin poeticitate. De exemplu, în romanele *Creanga de aur* de M. Sadoveanu, *Craii de Curtea-Veche* de M. I. Caragiale, poeticitatea evocărilor și a descrierilor subzistă și potențează, în repetate rânduri, lirismul expunerii, aceasta încărcându-se de afectivitate vibrantă, de reflexele unor trăiri interioare răscolitoare asumate incert de narator.

1.3.2. *Surse de liricizare a regimului narativ heterodiegetic și homodiegetic* descoperă virtualitățile de liricizare a narațiunii și, de asemenea, factorii ce determină instituirea regimului narativ liric, heterodiegetic și homodiegetic, utilizat, cu precădere, în proza poetică, dar, sporadic, și în alte tipuri de proză. Se pune în discuție denumirea de regim narativ *liric* și nu *poetic*, atrăgându-se atenția asupra faptului că anume lirismul este pus, adeseori, în legătură cu perspectiva de prezentare a realității în discurs [27, p. 15]. Odată ce perspectiva adoptată de narator reprezintă una dintre convențiile principale ce determină regimul narativ, și admițând că perspectiva atribuită

modului de expunere e *lirică*, atunci se poate afirma că regimul narativ pe care aceasta din urmă îl condiționează, în mare parte, e tot *liric* (nu poetic). La instituirea regimului narativ liric un rol important îl au factura emoțional-psihologică a eului și persoana enunțării. Se subliniază că este liricizat mai lesne regimul narativ, instaurat de naratorul homodiegetic, căci acest narator, ce evoluează la persoana I, se apleacă, înainte de toate, asupra propriei interiorități și prezintă lumea prin prisma opticii personale. Drept urmare, el are posibilități incomparabil mai mari decât cele ale naratorului heterodiegetic de a-și exprima afectivitatea, de a sensibiliza și poetiza spunerea, în special în cazurile când posedă o structură emoțional-psihologică, ce-l face susceptibil la efuziuni lirice, la trăiri afective de mare sensibilitate. În opoziție cu naratorul homodiegetic, cel heterodiegetic, fiind impersonal, își configurează o efigie psihologică incertă. Totuși, de multe ori, după oarecare tatonări în discurs, ea poate fi identificată, cu aproximație. Interioritatea lirică a naratorului nu este doar un construct imaginar convențional, ci, de multe ori, reprezintă proiecția individualității înseși a autorului, purtând amprentele personalității proprii ale scriitorului-om. Dacă autorul însuși ca persoană este marcat de exuberanță emoțională, atunci și eul său ficțional este înzestrat cu o structură emoțional-psihologică asemănătoare, probează o identitate lirică. Iar lirismul lui ar putea fi numit *funciar*, căci e intrinsec identității propriu-zise a autorului, exprimând natura lirică a acestuia. Un rol de seamă la instituirea regimului narativ îl au poeticitatea imaginarului și lirismul perspectivei, susținute de optica figurativă adoptată de narator, de vocea lui narativă reprezentând o „semnătură vocală” [30, p. 11]. Liricizarea regimului narativ e susținută de situațiile speciale de discurs (descrieri de natură, reflecții) create de narator pentru verbalizarea punctului său de vedere, de modalitățile ce intensifică forța ilocutorie a enunțării. O atenție aparte la studierea regimului narativ este acordată și strategiilor de intensificare, de menținere locală ori pe largi parcursuri a lirismului, ce țin de sintaxa poetică și cea a imaginarului, de empatizarea naratorului cu personajele sale etc.

Capitolul 2, intitulat **Regimuri heterodiegetice lirice în proza românească a secolului al XX-lea**, este consacrat studierii strategiilor de liricizare a regimului heterodiegetic *auctorial* și *actorial* în proza tradițională românească (M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, G. Meniuc, D. Matcovschi, ș.a.). Se examinează căile de poetizare și liricizare a viziunii mitice și simbolice, extinderea ei în ansamblul narativ, precum și modalitățile prin care figurativul pune în evidență atitudinile afective ale naratorului heterodiegetic; influența sintaxei poetice asupra „rostirii” naratorului heterodiegetic și a sintaxei imaginarului asupra ordonării sistemului imagistic, dezvăluindu-se o serie de procedee ce susțin lirismul expunerii infuzional și la distanță.

În subcapitolul 2.1. *Poeticitatea perspectivei mitice și simbolice în romanele „Creanga de aur” de M. Sadoveanu, „Povara bunătații noastre” de I. Druță ș.a.*, se demonstrează că perspectiva

narativă nu rămâne un simplu unghi de prezentare a evenimentelor și a faptelor narate, ci, fiind asimilată unui mod poetic de a percepe lumea, se manifestă și ca viziune artistică revelatoare, marcată de expresivitate și sensibilitate. Analiza minuțioasă a romanelor *Creanga de aur* și *Povara bunătății noastre* dezvăluie că perspectiva mitică ascunde inepuizabile resurse lirice. Asimilată perspectivei narative, viziunea mitică, mai exact, cea mito-poetică, adeseori, se manifestă nu numai sporadic, ci și integral, la nivel de ansamblu, străbătând narațiunea în întregime și iradiind elementele ei principale. Se remarcă faptul că, beneficiind de puterea de rezonanță a câtorva simboluri cu valoare de nucleu ideatic, naratorul heterodiegetic aprofundează și nuanțează viziunea mitică, deoarece simbolul posedă o mare capacitate de a crea ecouri semantice, de a le amplifica și de a realiza diverse joncțiuni. În romanele *Creanga de aur* și *Povara bunătății noastre*, momentele-cheie ale narațiunii se articulează, în special, prin interferențe simbolice, conturându-se drept nuclee narative lirice cu multiple semnificații. De asemenea, se demonstrează faptul că viziunea simbolică de ansamblu într-o operă cu regim narativ liric se sprijină pe simboluri-cheie, grefate unul pe altul, o asemenea articulare specifică asigurând unitatea viziunii simbolice și favorizând proliferarea stărilor poetice, cum e în romanul *La Medeleni* de I. Teodoreanu.

O pondere aparte în liricizarea regimului heterodiegetic îl au și digresiunile lirice, în special, în opera druțiană. Naratorul heterodiegetic imaginează adeseori situații de discurs, care îi servesc drept „pretext” pentru verbalizarea punctului său de vedere, astfel de situații luând frecvent forma digresiunilor lirice axate pe simboluri cu multiple conotații.

În subcapitolul 2.2. *Figurativul și lirismul expresiei în opera lui I. Teodoreanu, G. Meniuc, V. Ioviță ș.a.*, sunt inventariate mijloacele figurative care, asimilate figurilor narative, asigură liricizarea regimurilor narative heterodiegetice auctoriale și actoriale în proza tradițională.

2.2.1. *Dislocări ale figurativului și liricizarea regimului heterodiegetic auctorial* este consacrat, în speță, studierii relației numite de logicieni și lingviști *dictum-modus* ori *referință și atitudine față de referință*, cum o numesc, de obicei, poeticienii. Se specifică faptul că în narațiunea heterodiegetică cu regim liric atitudinile eului, afective și evaluative, sunt, adeseori, declanșate și sprijinite de referințele figurate pe care le desemnează actul predicativ, numit și *predicație*, metafora fiind una dintre formele principale ale predicației în discurs [21]. Se evidențiază că în opera lui I. Teodoreanu, M. Sadoveanu ș.a., intruziunile naratorului heterodiegetic în interioritatea personajelor, datorate omniscienței sale asumate canonic, demonstrează că el filtrează prin percepția sa trăirile lor polifonice. Atât în expunerile sale rezumative, cât și în prezentările sub formă de scenă, naratorul, apelând la metafore, tălmăcește trăiri și emoții, învăluindu-le în lirismul său participativ. De asemenea, naratorul heterodiegetic recurge la o multitudine de articulări ale elementelor figurative în planul verbal al perspectivei, având impact de liricizare a regimului narativ

auctorial, de exemplu: redundanța elementelor figurative, reluarea și dispunerea lor simetrică, modalități de acumulare cu finalitate lirică, metaforele-dublete, construcții asimetrice ș.a., frecvente în proza lui V. Ioviță, D. Matcovschi, I. Druță ș.a. Se relevă și faptul că, utilizate abuziv, constelațiile de elemente figurative, de exemplu, în opera lui I. Teodoreanu, creează „impresia excesului stilistic” [26, p. 315], generând un lirism artificios, dulceag și sentimental, lipsit de valoare artistică.

În 2.2.2. *Optica figurativă a personajului-reflector și liricizarea regimului narativ actorial*, se urmărește modul de reduplicare a perspectivei poetizate și supraordonatoare a naratorului heterodiegetic prin asimilarea, de către acesta, a opticii personajului-reflector. Achiziție a romanului psihologic, optica personajului-reflector figurează sporadic și în proza tradițională, reprezentată de opera lui G. Galaction (*La vulturi!*), M. Sadoveanu (*Nopti de Sânziene*), G. Meniuc (*Delfinul*). Un rol esențial în instituirea opticii personajului îi revine privirii lui. Prin ochii acestuia, naratorul surprinde diverse fragmente din realitatea înconjurătoare, a cărei poeticitate este redată cu ajutorul unui repertoriu variat de elemente figurative. Drept urmare, se produce o reduplicare nu numai a viziunii poetice, ci și a ecourilor ei afectiv-lirice, care rezonază pe largi parcursuri ale textului. Se observă că disponibilitatea lirică a personajului-reflector provine din faptul că, deși acesta se limitează, în aparență, la o simplă înregistrare, efectiv el propune o transfigurare generatoare de poezie lirică, cum e în romanul *Șatra* de Z. Stancu. Adeseori, naratorul îi delegă personajului-reflector rolul de comentator și apreciator al vieții celorlalte personaje, pe care el îl deține în mod obișnuit în calitate de instanță a discursului (*Delfinul* de G. Meniuc).

În subcapitolul 2.3. *Fluctuații ale lirismului în narațiunea heterodiegetică. Fluxul și refluxul lui în proza lui Z. Stancu, D. Matcovschi, I. Druță ș.a.*, se disociază strategiile de sintaxă poetică ce asigură menținerea „locală” a regimului narativ liric, precum și strategiile sintaxei imaginarului, ce stimulează fluxul și refluxul lirismului pe dimensiuni întinse ale narațiunii.

În 2.3.1. *Strategii ale sintaxei poetice și acumulările „locale” de lirism*, se demonstrează faptul că naratorul heterodiegetic din proza cu regim liric „încalcă”, adeseori, legitățile sintactice firești unei limbi, aplicându-le după bunul-plac. Devierile de la sintaxa normativă, operate de narator, se înscriu, în principal, în canoanele sintaxei poetice, care „are o dublă funcțiune: pe de o parte, ea organizează semnificația, ca în proză, și, pe de alta, ea participă la expresie” [9, p. 77]. În proza unor scriitori, precum M. Sadoveanu, Z. Stancu, V. Ioviță, D. Matcovschi, I. Druță ș.a., se observă tendința de subordonare a sintaxei poetice regimului narativ, adoptat de povestitor, ce permite difuzia „locală” a lirismului în narațiune. Faptul e posibil datorită orchestrării măiestrite a figurilor sintactice, cele mai frecvente fiind cele de repetiție. Recurgând la acestea, naratorul heterodiegetic din opera autorilor sus-menționați, lasă urme ale afectivității sale, bineînțeles,

convenționale, în discurs, simulând o identitate lirică. De asemenea, în acest subsubcapitol, sunt relevate câteva strategii de fluidizare, intensificare a lirismului în narațiunea heterodiegetică, printre care îmbinarea diverselor tipuri de repetiții cu anadiploza și simploca (D. Matcovschi), a gradăției cu apodoza; construirea de enumerații cuprinse în structuri sintactice relativ simetrice, de multe ori, cu efect gradual (Z. Stancu), reluări finale ale ultimului lexem ari a sintagmelor din enunț (I. Druță) ș.a. Asimilarea figurilor sintactice, în scopuri de liricizare, nu este strict reglementată din punct de vedere cantitativ. Sunt autori care le explorează masiv (Z. Stancu, I. Druță), iar alții – mai rar (V. Ioviță, D. Matcovschi). Oricum, paralel cu acestea, naratorul heterodiegetic recurge și la îmbinarea structurii frazei cu latura semantică a operei. În opera V. Ioviță, succesiunea armonioasă a enunțurilor ample, de largă respirație, ce creează impresia desfășurării unui ceremonial al rostirii, cu efecte magice, menține pe largi parcursuri lirismul contemplativ al povestitorului. În proza lui Z. Stancu, propozițiile scurte, de maximă condensare semantic-sintactică, reluate parțial în fraze ce se desfășoară muzical, accentuează dramatismul trăirii și sensibilizează expunerea.

În 2.3.2. *Strategii ale sintaxei imaginarului de fluidizare/reducție a lirismului*, sunt analizate modalitățile la care recurge naratorul heterodiegetic pentru a asigura dinamica lirismului în narațiune și a stabili diverse conexiuni ale elementelor configurative, conexiuni ce alcătuiesc o sintaxă a imaginarului, care „mizează evident pe poetica relațiilor mai ales paradigmatică, apte să stimuleze dezvoltări sensibile ale conținuturilor ideatice și afective, revendicându-și un rol însemnat nu numai în ceea ce privește întregirea mesajului, dar și în ceea ce privește singularizarea lui” [24, p. 164].

Sintaxa imaginarului, punând în relații complexe unitățile imaginare (imagini, stări, personaje), stimulează fluxul și refluxul lirismului, stocările și acumulările lui pe dimensiuni întinse ale narațiunii. Se evidențiază faptul că anumite strategii ale sintaxei imaginare, cu scopul de liricizare a discursului, sunt utilizate, îndeosebi, în romanul tradițional, dar și în cel postmodern. Pe lângă faptul că asigură coerența întregului, ele contribuie la condensări de lirism sub formă de percepții subiective, de trăiri și atitudini lirice. În această ordine de idei, sunt analizate câteva strategii ale sintaxei imaginare care asigură răspândirea, intensificarea, continuitatea fluxului liric în narațiune: organizarea circulară a imaginilor-cheie (*Povara bunătății noastre* de I. Druță), reluarea la distanță a anumitor unități lexicale și sintactice, în urma căreia se articulează imagini simbolice, iradiind semnificații, dar și emoții, stări, care se propulsează în valuri (*Biserica Albă, Toiagul păstoriei* de I. Druță); asocierea faptelor, a acțiunilor personajelor, a secvențelor descriptive, ce pun în relief afectivitatea lor (*Frunze de dor* de I. Druță); subordonarea seriilor imagistice din narațiune unei imagini centrale (*Frumoasa fără corp* de Gh. Crăciun), dispunerea în contrapunct a secvențelor narative (*Compunere cu paralele inegale* de Gh. Crăciun) ș.a.

În capitolul 3, **Regimuri homodiegetice lirice în romanul românesc al secolul al XX-lea**, se cercetează câteva modele homodiegetice lirice reprezentative în proza românească tradițională (M. Sadoveanu, Z. Stancu), modernă (C. Petrescu, M. Eliade, M. I. Caragiale, G. Ibrăileanu, L. Blaga) și postmodernă (M. Cărtărescu, S. Popescu), evidențiindu-se rolul viziunii narative, al digresiunilor lirice, al empatiei, al „rostirii” naratorului homodiegetic, al expansivității lui la liricizarea regimului narativ.

În subcapitolul 3.1. *Identitatea lirică a naratorului. Valorificări ale modelului homodiegetic*, este examinată identitatea lirică a naratorului, detectabilă prin mijlocirea viziunii ce o adoptă și a atitudinilor ce le exprimă. Acestea sunt relevate de privirea lui, având expresii variate: lirico-sentimentală, contemplativă, ludică, evidențiind un mod particular de a vedea lumea, de a reacționa emotiv la frumusețea ori imperfecțiunea ei.

În 3.1.2. *Lirismul de atmosferă și propensiunea spre fabulos în proza descriptivă a lui M. Sadoveanu*, se disociază noțiunea de obsesie tematică [17] în corelație cu dominantele afective din opera scriitorului, insistându-se pe faptul că sentimentul naturii, funciar personalității sadoveniene, se desoperă în proza sa descriptivă prin mijlocirea unei serii de naratori, niște alter-ego-uri ficționale, înzestrate cu funcția de rezonatori ai stării de spirit inedite trăite în spațiul naturii de autorul însuși. Astfel, eul biografic și cel artistic se confundă pentru a da o expresie unică sentimentului naturii, care, grație artisticului, capătă valențe general-umane. În acest subsubcapitol, se urmărește modul de exprimare (directă/indirectă) a lirismului (*Nada Florilor*, *Ostrovul lupilor*), pregnanța funcției de enunțator și enunțiator, ce și-o asumă naratorul homodiegetic (*Țara de dincolo de negură*), mobilitatea privirii ce contractează multiple valențe și contribuie la consituirea unei viziuni teatralizate asupra vieții naturii (*Ostrovul lupilor* și *Valea Frumoasei*). De asemenea, se investighează orchestrarea punctelor de vedere, învederând diverse fațete ale eului: expansivitatea, reliefată de proiecții imagistice, ce surprind dinamismul și vitalitatea vieții naturii și reflexivitatea prin a cărei prismă este relevată consonanța profundă între universul interior și cel al naturii și se dezvăluie mecanismul de menținere a tensiunii lirice în *Țara de dincolo de negură*.

În 3.1.2. *Lirismul contemplativ al prozei lui L. Blaga*. „*Hronicul și cântecul vârstelor*”, „*Luntrea lui Caron*”, este evidențiată structura identitară a personalității lui L. Blaga, ale cărei componente principale sunt dezvăluite de contemporani (L. Rusu, C. Ciopraga, M. Martin) ș.a. Se argumentează faptul că persistența lirismului în narațiunile blagiene se datorează unei stări de contemplație ce-i permite accesarea la miracolele ce țin de propriul eu și lume. Specificul modelului narativ homodiegetic adoptat de autor rezidă în vocația dedublării lui. Astfel, în *Hronicul și cântecul vârstelor*, miracolele din universul copilăriei sunt devoalate ori intensificate prin adăugarea, în planul viziunii, a două perspective, a copilului și a maturului. Opticile lor se

suprapun și corelează în permanență: exuberanța imaginativă, proprie copilăriei, este valorizată de reflexivitatea specifică maturității. Lirismul contemplativ alimentează și viziunea simbolică asupra toposului copilăriei, care, din perspectiva expansivă a copilului, înfățișează un univers pitoresc, structurat în câteva cercuri concentrice.

În romanul *Luntrea lui Caron*, naratorul Axente Creangă, un dublu livresc al lui L. Blaga, prin care acesta își ficționalizează identitatea sa empirică, exercitând funcția de reprezentare, adoptă un dublu registru de percepere a realului, ce corespunde celor două roluri principale asumate: de cronicar ce conturează imagini sugestive ale epocii istorice în care trăiește și de poet, al cărui ochi contemplă frumusețea și armonia lumii. De aceea și regimul lui narativ este fluctuant: fie obiectivat, fie liricizat. În regim obiectivat, Axente Creangă expune fapte istorice, ce au modificat „traectoria firească a existenței” personajelor Alexe Păcurariu, Simion Bardă, Marga Mureșanu, bătrânul Loga ș.a., adoptând o exprimare clară, precisă, în aparență, austeră din punct de vedere emoțional. Retragerea, în câteva rânduri la munte, în spațiul naturii eterne, prilejuiește dezvăluirea firii sale lirice, contemplative, proiectate în secvențe descriptive expuse în regim liricizat.

3.1.3. *Patosul lirismului digresiv al lui Z. Stancu. Romanul „Desculț”* are ca obiect de cercetare digresiunea lirică, asimilată regimului narativ. Astfel, se evidențiază că, în romanul *Desculț*, structurii narațiunii îi corespunde o viziune artistică, a cărei particularitate esențială este fragmentarismul: povestitorul Darie difuzează multiple puncte de vedere asupra celor relatate, diferite prin conținutul lor ideatic și afectiv. Cu toate acestea, coerența viziunii artistice din roman e susținută de sensibilitatea, pe drept, copleșitoare a naratorului. Acesta adoptă, pe rând, două roluri esențiale: de ființă socială, care se revoltă cu mare patos și manifestă mare afecțiune pentru umanitatea umilă și umilită și de ființă contemplativă, încercând să întrevadă și să talmăsească sensurile secrete ale existenței umane. Și-ntr-un caz, și-n altul, se observă că zbuciumul interior al naratorului, stările și trăirile lui sunt transpuse prin intermediul digresiunilor, care, concentrând substanța lirică a discursului, servesc drept rezervoare ale lirismului, iar dislocarea bine gândită a acestora, corelarea lor dinamică asigură continuitatea lirismului în narațiune. Tematica și dimensiunea acestor excursuri este diferită: ele reprezintă fie niște concluzii poetizate, fie nuclee ideatice de mare consistență, ce cumulează percepții afective redade gradual; uneori sunt întinse, redundante și monotone, alteori vibrante, sensibilizatoare și subtile, dar totdeauna funcția lor este aceeași: de a permite revărsarea emoțiilor naratorului, însoțite de reflecții și meditații asupra aspectelor sociale ori general-umane ale realității.

Subcapitolul 3.2. *Empatia ca sursă de intensificare a lirismului în regimul homodiegetic* ilustrează posibilitatea de consolidare a perspectivei lirice a naratorului homodiegetic, prin proiecția lui în alte personaje, evidențiindu-se, în acest sens, mecanismul empatiei [22], al formelor ei,

empatizatorul și empatizatul [33], al dinamicii acestora în opera lui C. Petrescu, G. Ibrăileanu, M. Eliade ș.a.

În 3.2.1. *Transpoziția empatică multiplană în romanul „Patul lui Procust” de C. Petrescu*, se demonstrează, prin analiză, că mecanismul empatiei contribuie la amplificarea lirismului, la menținerea lui pe largi parcursuri, pentru că predispoziția naratorului de a aprecia lumea în cheie lirică, în anumite cazuri, i se transmite și personajului, iar, odată cu situarea lor pe aceeași undă de percepție, crește și capacitatea afectivă a discursului. Funcționarea regimurilor empatică e circumscrisă modelului narativ experimental, zis și proustian, ce atrage metamorfoze substanțiale în planul perspectivei narrative, producând, la rândul ei, „o serie de modificări a percepției realității reprezentate/narate” [19, p. 21], în speță, subiectivizarea discursului. Se mai relevă și faptul că o contribuție esențială la promovarea modelului narativ proustian în proza românească îl are Camil Petrescu, în a cărui operă naratorul, întorcându-și obiectivul spre lumea sa lăuntrică, ce i se deschide abisal, refuză perspectiva omniscientă, puternic poetizată, din teama de a părea artificios, deci nesincer. Oglindindu-se în sine, dar și în personajele sale, el se proiectează în o serie de alterități, care au funcția de a relua, „în ecou”, și, astfel, de a-i intensifica, zbuciumul interior. Astfel, conceptul de roman propus de Camil Petrescu ilustrează o nouă configurație a universului ficțional, rezultatul unei viziuni coagulate „din iradierile universului psihologic al naratorului-personaj” [19, p. 22].

În romanul *Patul lui Procust*, mecanismul empatiei e pus în mișcare de dorința de autocunoaștere a celor două personaje, doamna T. și Fred Vasilescu. Acestea, pentru a-și percepe sinele, se introspectează, se analizează, se observă, manifestând mobilitate empatică, fiind unul pentru altul, fără a-și da seama, empatizatori și empatizați. La fel, domnul D. pentru doamna T., precum și Emilia pentru Fred devin rezonatori ai vieții lor afective, bogate și complicate. Se observă faptul că, în aceste cazuri, empatia induce lirismul în narațiune nu direct, declarativ, ci aluziv, prin conectarea subtilă a punctelor de vedere ale personajelor. Totodată, liricizarea regimului narativ din acest roman e susținută de tandemul empatic Fred Vasilescu – Ladima, în care Fred Vasilescu joacă rolul de empatizat. Scrisorile lui Ladima reprezintă un centru de empatizare (de perspectivă) care iradiază o multitudine de emoții multiplicată de Fred pe parcursul lecturii. Personajul-narator notează în paralel mișcările lui sufletești, legate de conținuturile lecturate, dar și de propriile sale retrairi, notițe ce exprimă coparticipare emoțională și un fel de „contagiune afectivă” „cu prietenul său de suferință”. Însemnările lui Fred, exprimate deseori într-un limbaj ușor poetizat, comunică direct trăirile acestuia, propagând la suprafața narațiunii un flux neîntrerupt de lirism, plin de amărăciune, care se întâlnește, datorită regiei inspirate a sintaxei personajelor și a punctelor de

vedere, cu cel subiacent, din adâncimile narațiunii, menținând o tonalitate profund afectivă a discursului.

În 3.2.2. *Surse ale empatizării în romanele „Maitreyi” de M. Eliade, „Adela” de G. Ibrăileanu, „Luntrea lui Caron” de L. Blaga*, se urmărește constituirea diverselor regimuri empatice sub puterea infinită a erosului. Mutațiile sufletești substanțiale, descoperite de personajul-narator Allan din romanul *Maitreyi* de M. Eliade într-o analiză minuțioasă, survin în urma trăirii unei pasiunii devoratoare, generate de „magnetismul erotic, resimțit ca „vrajă” [6, p. 109], ce se instituie între el și bengaleza Maitreyi. Această analiză scoate în evidență o pluralitate de puncte de vedere asupra faptului trait, verbalizate de două voci diferite, a căror coloratură emoțională e, de asemenea, diferită, în funcție de situația de discurs ce le concretizează. Se relevă că inflexiunile acestor voci exprimă dualitatea structurii emoțional-psiho-logice a naratorului Allan (care, pe de o parte, e rațional și pragmatic, iar, pe de altă parte, e capabil de dezvăluiri lirico-patetice ale lumii sale interioare), ceea ce determină dimensionarea regimului homodiegetic, instituit de acesta, în nonliric și liric. Autoscopiile personajului-narator adevăresc, deseori, situarea lui pe aceeași undă de simțire și percepție cu Maitreyi și relevă transpunerea lui în sistemul ei de referință, ceea ce în consecință, produce așa-zisa „contaminare afectivă” care contribuie la intensificarea lirismului narațiunii. În romanul *Adela*, liricizarea regimului narativ se datorează, nu în ultimul rând, capacității personajului-narator de a retrăi anumite experiențe esențiale din viața sa, legate de Adela, ființă pe care o cunoaște de copilă. Evocarea copilăriei acesteia se face prin intermediul discursului indirect liber. Deși lipsit de elemente figurative, acesta are potențial emotiv, pentru că naratorul își asumă rolul de empatizat, împărtășind viziunea și modul de simțire ale copilei. În romanul *Luntrea lui Caron*, mecanismul empatiei e declanșat de contemplarea naturii. Acordurile senzoriale și afective pun în evidență reacții sufletești de mare tensiune ale personajului-narator Axente Creangă și Anei Rareș, care, multiplicat astfel, condensează esența lirică a expunerii. Recunoașterea de către personajul-narator a acestei legături empatice, exprimate prin *verba sentiendi*, infuzează direct lirismul în narațiune, de aici și nota oarecum patetică a discursului narativ.

În 3.2.3. *Construcția identitară a naratorului și regimul empatic în „Craii de Curtea-Veche” de M. I. Caragiale*, este urmărită relația autor-narator, conturarea identității naratorului, detaliindu-se și mecanismul empatizării. Predispozițiile naratorului spre trăiri de mare sensibilitate, spre efuziuni lirice vibrante, se dezvăluie treptat, prin evocările transpuse prin prisma lui Pantazi și Pașadia. Aceste personaje sunt generate prin duplicare și contrast, iar organizarea lor urmărește obținerea efectului „de adâncime a oglinzilor paralele” [4, p. 425]. Tainele lui Pantazi și Pașadia, la care se adaugă și „enigmaticul” Pirgu, revelează misterul povestitorului însuși, care, relatând istoriile pietenilor săi, își deconspiră identitatea. E un caz rar de empatizare când naratorul

(empatizatul) e influențat de mai mulți empatizatori. Și Pantazi, și Pașadia reprezintă două dimensiuni diferite ale naratorului: una lirico-sentimentală, iar alta gravă și opacă. Pirgu, un alt personaj, conturat de narator, reprezintă „o răsfrângere în urât, în vulgar, în „noroii” a figurii compozite a celor trei crai” [4, p. 425]. Totuși el însuflețește narațiunea și salvează narațiunea de invazia unui lirism sentimental, nostalgic, de care s-a ferit și pe care l-a persiflat în paginile romanului său M. I. Caragiale.

În subcapitolul 3.3. *Mărci ale liricizării vocii narrative*, se cercetează „rostirea” naratorului homodiegetic, evidențiindu-se specificul vocii lui în opera lui M. Sadoveanu, L. Blaga, Z. Stancu, precum și modalitățile ei de liricizare.

3.3.1. *Modalizarea autonimică și ecoul referențial al vocii* vizează identitatea lirică a naratorului homodiegetic, descoperită prin prisma modalității, „unul din mecanismele principale ale subiectivării informației narrative, care transmite viziunea autorului” [20, p. 11]. O varietate a modalității este *modalizarea autonimică*, ce rezidă în faptul că „locutorul folosește cuvinte înscrise pe firul discursului său [...], și, în același timp, le indică” [29, p. 148]. Autonimizarea secvențelor narrative contribuie, într-o anumită măsură, la liricizarea regimului narativ homodiegetic, întrucât „comentariile” în baza celor enunțate exprimă un plus de emoție. Acestea sunt utilizate în proza lui M. Eliade, M. Drumeș drept mărci ale unui dialog cu sinele ori cu celălalt, ale unei atitudini afective duale etc., tot ele clarifică adevăratele intenții ale naratorului, dezvăluie fațetele lui tănuite, îi descoperă subiectivitatea. Se mai relevă și faptul că efectul sensibilizării discursului naratorului homodiegetic se obține prin aplicarea eterogeneității, *constitutive* [29, p. 91-151], care dă naștere polifoniei, ce permite difuzarea în discurs a altei/altor voci. Este vorba, în primul rând, de așa-zisul *ecou referențial* al uneia sau altor voci străine, „asociate altor situații de enunțare pe care interpretul le are în memorie ori le reconstituie mental” și are „efectul dedublării ori hibidizării vocii locutorului în interiorul sensului” [31, p. 87]. Se observă că în proza tradițională ori modernă din secolul al XX-lea, scrisă la persoana I, se recurge, deseori, la strategia multiplicării vocii narrative, prin crearea ecourilor referențiale, ce diversifică punctele de vedere asupra problemelor abordate, și, nu rareori, sporesc potențialul liric al enunțării, cum e în opera lui M. Eliade, Z. Stancu.

În 3.3.2. *Simptomele convenționale*, sunt investigați indicatorii ce scot în evidență proprietățile specifice ale vocii. Se evidențiază faptul că anumite expresii au funcția de a certifica anumite proprietăți ale enunțării lor, adică ale vocii locutorului ce le produce. Este vorba de simptomele convenționale asociate vocii, printre acestea regăsindu-se *expresiile performative ori modale, interjecțiile* și alte formule [32]. Primele, în mare măsură, evidențiază emotivitatea vocii naratorului sau a personajelor, în virtutea faptului că pot asocia diferite simptome convenționale. Emotivitatea vocii naratorului este susținută de asertivele evaluative (*Ce mult te-am iubit* de Z.

Stancu), de actele de vorbire interogative (*Invitație la vals* de M. Drumeș), actele de vorbire de tip cerere (*Desculț* de Z. Stancu). Se evidențiază faptul că, alături de expresiile performativă, și interjecțiile cu valoare de exclamații retorice, asociază vocii narative diverse simptome convenționale, ce dezvăluie reacțiile emoționale ale eului. Prezența interjecțiilor în vorbirea personajelor ori a naratorului emfatizează, adaugă o nuanță patetică discursului, semnaland participarea afectivă la cele întâmplate. Spre deosebire de poeți, prozatorii recurg mai rar la virtuțile exclamațiilor retorice de a emfatiza și de a sensibiliza discursul. Totuși, mai des, le utilizează M. Sadoveanu, M. Drumeș, L. Blaga, Z. Stancu. De asemenea, se atrage atenția asupra faptului că variatele procedee de evidențiere a tempoului, a timbrului vocii narative dovedesc că aceasta e o marcă a identității lirice a naratorului, a rostirii lui individuale și emotive.

În 3.3.3. *Resursele intonaționale ale vocii*, se investigează virtualitățile de liricizare a vocii, datorate unor însușiri ale intonației: tempoul, pauzele, timbrul. Intonația se dovedește a fi un parametru important al vocii, ce înlesnește transmiterea diverselor reacții emoționale. Având un aspect „pluricomponențial”, prezentându-se „ca un indice absolut obligatoriu pentru vorbirea orală”, intonația „însoțește și vorbirea internă și chiar și un text scris” [7, p. 199]. Expunerea liricizată este, deseori, marcată de pauze, desemnate de punctele de suspensie care „cer o largă respirație după consumarea enunțului frazeologic”, „dau ansamblului frazeologic o notă de nedeterminare poetică, iar stilului o mare tensiune lirică” [10, p. 86]. Punctele de suspensie îndeplinesc aceste funcții, îndeosebi, în pozițiile lor finale, marcând atât regimul narativ auctorial, cât și în cel actorial (*Țara de dincolo de negură* de M. Sadoveanu). Însoțite de exclamații, interogații retorice, invocații, acestea constituie niște centre ce semnalează emoția puternică, trăită cu deosebită intensitate (*Ce mult te-am iubit* de Z. Stancu), ori transcriu parcă respirația întreruptă de emoție a personajului, care se confesează cu sinceritate (*Patul lui Procust* de C. Petrescu). Un alt parametru al intonației, tempoul, în proza cu regim narativ liricizat, este motivat de situația de comunicare, pe care o adoptă naratorul și care influențează starea lui afectivă. De exemplu, peisajele privite de narator stimulează manifestarea diverselor stări lirice. De regulă, în astfel de secvențe, tempoul rostirii este evidențiat fie de succesiunea unor fraze ample, ce generează un lirism contemplativ, sobru și grav, cum e în romanul *Luntrea lui Caron* de L. Blaga, fie de succesiunea propozițiilor scurte, punând în evidență emoții puternice, intense (*Desculț* de Z. Stancu). Timbrul, altfel zis coloratura specifică a vocii, este concretizat de procedeele de fonetică poetică (asonanța, aliterația) care atribuie vocii narative rezonanță, sporind muzicalitatea cuvintelor, dar și lirismul expunerii (*Valea Frumoasei* de M. Sadoveanu, *Pădurea nebună* de Z. Stancu).

În subcapitolul 3.4. *Deschideri spre liricizare a regimului narativ homodiegetic în proza postmodernă. Expansivitatea eului în romanele „Orbitor. Aripa stângă”, „Travesti” de M.*

Cărtărescu și „Exuvii” de S. Popescu, este examinată o proprietate a eului homodiegetic, cu mare impact asupra liricizării regimului narativ în romanul postmodern – expansivitatea. Spre deosebire de proza tradițională unde expansivitatea este determinată de contemplarea unui colț de natură ori de meditația asupra existenței umane, în proza postmodernă ea este susținută de stări intelectuale și somatice complicate, generatoare de emoții și sentimente, ce-și găsesc reflectarea în intelect. De asemenea, ea se manifestă prin dezinvoltura cu care naratorul stăpânește multitudinea liniilor de subiect, a perspectivelor și a punctelor de vedere, prin fantezia lui inepuizabilă cu care explorează domeniul *imposibilului*, prin imaginația debordantă ce îi permite multiplicarea, oglindirea într-o pluralitate de alterități. Expansivitatea devine o probă certă a interiorității lirice a naratorului atunci când acesta, pe cale onirică, activând, adeseori, memoria ancestrală, își sondează abisurile ființei, straturile ei misterioase, de adâncime, sinele enigmatic, sursă a unui imaginar fantasmagoric, care irupe la suprafață, tulburând regimul prozaic al existenței. Astfel de izbucniri denotă eliberarea de o tensiune interioară, indiciul unei febrilități pasionale, de care e cuprins eul narant în romanul *Orbitor. Aripa stângă* de M. Cărtărescu.

La fel, natura expansivă a naratorului e susținută de percepțiile psihosomatice exacerbate, care trimit la obsesia corporalității, trupul, obiectul și subiectul narațiunii devine, adeseori, un focar de iradiere a poeticității asimilate perspectivei narrative a naratorului (*Exuvii* de S. Popescu). O tășătură esențială a eului din narațiunea postmodernă, punând în evidență natura lui expansivă, rezidă în mobilitatea cu care acesta se proiectează în diverse lumi posibile, „se clonează” și „se reduplică” la nesfârșit. Alteritățile în care se pulverizează eul creează un subtil „joc” [23, p. 64], iar, odată cu acesta, crește posibilitatea eului de a genera la nesfârșit „lumi posibile” [18, p. 200]. Pulverizarea eului în multitudinea de alterități permite cenzurarea lirismului prin disimularea sursei lui adevărate. Pe măsură ce naratorul își scindează interioritatea în mai multe euri, vădind disponibilitatea de evaluare afectivă a propriei interiorități în raport cu lumea, se multiplică și sursele de proliferare a lirismului în narațiune (*Travesti* de M. Cărtărescu).

Expansivitatea eului postmodernist, relevată de capacitatea lui de a se multiplica și de a se oglindi în ceilalți, de posibilitatea lui „miraculoasă” de a plonja în propriul cosmos interior, e susținută și de numeroase prosografii și referințe lirice.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. În lucrarea de față, am dezvăluit diversitatea și funcționalitatea regimurilor narative lirice în proza românească a secolului al XX-lea. Prioritară, în această ordine de idei, a fost elucidarea statutului regimului narativ liric, ce reprezintă un mecanism de generare și fluidizare a lirismului în discurs, determinat de tipul naratorului, de modul cum operează acesta funcțiile sale (obligatorii și secundare), de perspectiva adoptată și punctul de vedere corelat acesteia. Urmărind manifestarea regimurilor narative lirice în proza românească, concluzionăm că atât regimul narativ heterodiegetic, cât și cel homodiegetic se liricizează datorită structurii emoțional-psihologice a naratorului, bine evidențiate, în cazul naratorului homodiegetic ori, mai mult sau mai puțin, palpabile, în cazul naratorului heterodiegetic. Alți factori ce determină instituirea ori continuitatea regimului narativ liric sunt sintaxa poetică și cea a imaginarului, vocea narativă, ai cărei indici sunt modalizarea autonimică, simptomele convenționale, intonația relevată de componentele ei: pauzele, tempoul, timbrul.

2. Un loc aparte în cercetarea noastră a ocupat analiza strategiilor de liricizare a regimului heterodiegetic în proza tradițională românească (M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, G. Meniuc, D. Matcovschi, ș.a.), raportate la posibilitățile de exprimare, de către naratorul heterodiegetic, a atitudinilor sale afective. Am constatat că, indiferent de omnisciența sa, maximală ori moderată, naratorul își etalează atitudinile afective recurgând la „îngroșări” premeditate ale acestora. De aici și „paradoxul” subiectivității lirice a naratorului heterodiegetic, căci, în loc să o disimuleze, conform prescripțiilor modelului narativ obiectivat, el o exagerează, prin exploatarea mijloacelor figurative, folosite infuzional, cu diferite funcții stilistice în planul verbal al perspectivei. Studiarea, sub acest aspect, a operei lui I. Teodoreanu, G. Meniuc, V. Ioviță ș.a. a arătat că naratorul heterodiegetic recurge la regii variate ale elementelor figurative pentru a dezvălui, direct ori indirect, atitudinile sale afective ori a tălmăci interioritatea personajelor: redundanța, modalitățile de acumulare cu finalitate lirică, reluarea și dispunerea simetrică, metaforele-dublete, construcții asimetrice etc., utilizate în expuneri rezumative, prezentări scenice, prolepse, variate descrieri (peisagistice, portretistice). Am arătat, de asemenea, că la unii autori, de exemplu, la I. Teodoreanu, discursul înveșmântat în metafore generează un lirism emfatic și cam artificios, obositor și monotonic. Totuși, de cele mai dese ori, constelațiile de elemente figurative au, în principal, un impact sensibilizator asupra discursului narativ, fapt datorat puternicilor fluizi lirici, pe care îi răspândesc. Ținem să atragem atenția asupra faptului că, în pofida unor opinii conform cărora inserțiile poetizate se regăsesc secvențial în opera narativă, având, cu precădere, funcție ornamentală, am argumentat că regimul narativ liric vădește totuși un mare potențial de a-și

permanentiza prezența pe parcursul întregii narațiuni, datorită poeticității perspectivei narative, asimilate unei viziuni mitice sau simbolice ce servește drept liant al narațiunii, cum e în proza lui M. Sadoveanu, I. Druță, I. Teodoreanu. Am distins, în cadrul cercetării strategiilor de liricizare a regimului narativ heterodiegetic, și modalitățile de manifestare (acumulare, distribuire, intensificare) a lirismului în narațiune, relevând că, pe de o parte, el e menținut de utilizarea unor procedee de sintaxă poetică (diferite forme de repetiții, enumerații cuprinse în structuri sintactice, relativ simetrice, cu efect gradual, succesiunea armonioasă a enunțurilor ș.a.) care asigură acumulările lirismului pe anumite segmente ale narațiunii, intensificarea lui (Z. Stancu, D. Matcovschi, I. Druță). Pe de altă parte, organizarea unităților configurative conform principiilor unei sintaxe a imaginarului contribuie la fluidizarea lui neîntreruptă în narațiune, și deci la continuitatea regimului narativ liric, după cum am observat nu numai în proza tradițională, reprezentată de I. Druță, dar și în cea postmodernă, a lui Gh. Crăciun.

3. Urmărind mecanismul de instituire a regimului homodiegetic liric în proza românească tradițională și modernă, am constatat o legătură strânsă între identitatea lirică naratorului și modul de expunere ales, identitate ce se construiește printr-o anumită raportare la profilul psihologic al autorului propriu-zis al operei, ceea ce ne-a permis să distingem așa-zisa afectivitate „funciară” cu care este dotat naratorul, tălmăcind un lirism funciar cu câteva expresii reprezentative în proza românească (*de atmosferă*, la M. Sadoveanu, *contemplativă* la L. Blaga, *patetică* și *digresivă*, la Z. Stancu), ce au generat valorificări originale ale modelului narativ homodiegetic, în care lirismul, de regulă, subzistă desfășurarea unei viziunii poetizate asupra lumii, susținute de privirea naratorului care selectează, reține detalii, fapte, dându-le relief de prim-plan sau de plan secund. Relevanța artistică, precum și expresia ei lirico-sentimentală ori contemplativă atribuie expresivitate universului conturat în proza descriptivă a lui M. Sadoveanu (*Nada Florilor*, *Valea Frumoasei*, *Țara de dincolo de negură*), în proza autobiografică a lui L. Blaga, de pildă în *Hronicul și cântecul vârstelor* și *Luntrea lui Caron*. De asemenea, am demonstrat că modelele narative homodiegetice, instituite de autorii M. Sadoveanu, L. Blaga, Z. Stancu, se bazează pe o *dublă perspectivă* asupra faptelor narate sau pe valorificarea masivă a digresiunilor lirice în opera lui Z. Stancu. Am subliniat faptul că numeroase digresiuni lirice din opera acestui scriitor, fiind sensibilizatoare, vibrante și subtile, reprezintă adevărate rezervoare de lirism, iar, în unele cazuri, datorită caracterului lor redundant, monoton și emfatic, lipsesc lirismul de autenticitate și profunzime.

4. Printre virtualitățile de liricizare a regimului narativ homodiegetic în romanul modern, remarcăm o modalitate importantă de acumulare, răspândire, intensificare a lirismului, ce rezidă în empatizarea naratorului cu personajele sale. Elucidând formele acesteia în romanele lui C. Petrescu, M. I. Caragiale, G. Ibrăileanu, L. Blaga, am observat că ea poate fi de suprafață ori de

adâncime, susținută de un cuplu empatic ori de mai multe (*Patul lui Procust* de C. Petrescu). Am constatat că mecanismul empatiei este declanșat de trăiri puternice, cum este sentimentul iubirii (*Maitreyi* de M. Eliade, *Adela* de G. Ibrăileanu) ori în funcție de diferite situații de discurs (contemplarea naturii, de exemplu, în *Luntrea lui Caron* de L. Blaga). În plus, am relevat că, uneori, construcția identitară complexă a naratorului, concretizată de proiecțiile lui multiple în alte personaje, susține difuzarea lirismului de la personaj, la narator, liricizându-se regimul homodiegetic auctorial (*Craii de Curtea-Veche* de M. I. Caragiale). O atenție specială la investigarea regimului narativ homodiegetic liric le-a revenit virtualităților de liricizare a vocii narative. În baza prozei lui C. Petrescu, M. Drumeș, M. Eliade, Z. Stancu, am stabilit că aceasta susține, în mare măsură, identitatea lirică a naratorului, și, în pofida convenționalității sale, se face remarcată în discurs datorită unor indici ce se referă la modalitatea autonimică, ecouri referențiale și simptome convenționale. Pertinența studierii vocii în cadrul regimului homodiegetic liric rezidă în faptul că acesta este instituit de un eu personal, înzestrat cu o voce ce „rostește”, într-un anume fel, conținuturile narate, de aceea am elucidat proprietățile vocii narative a eului respectiv (tempou, pauze, intonație), demonstrând că în proza lui Z. Stancu și a lui L. Blaga ele contribuie la menținerea regimului narativ liric.

Punctând evoluția în timp a regimului homodiegetic liric, am observat că manifestarea lui nu se limitează doar la proza tradițională, după cum se afirmă, de obicei, dar și în cea modernă, prelungindu-se chiar și în cea postmodernă, fiind susținută, după cum am atestat în opera lui M. Cărtărescu, de structura particulară a eului, și anume de expansivitatea lui ce pune în valoare un lirism de factură intelectual-afectiv-senzorială, o capacitate senzațională de a se cufunda în propria interioritate, revelând-o prin prisma unui imaginar fantasmagoric, reduplicat prin oglindirea acestui eu în alteritățile sale, de numeroase prosografii și referințe lirice.

5. În urma investigării regimurilor narative lirice în proza românească a secolului al XX-lea, am configurat o tipologie a acestora, disociind câteva forme de bază ale lui: *regimul narativ heterodiegetic auctorial* și *actorial* și *regimul narativ homodiegetic, auctorial* și *actorial*. Cu toate acestea, subliniem că factorii de instituire a regimurilor narative respective acționează, uneori, inegal în narațiune, scriitorii dând predilecție doar câtorva dintre aceștia. De exemplu, I. Teodoreanu exploatează virtuțile figurative ale limbajului ca modalitate de subliniere a atitudinilor afective, D. Matcovchi și Z. Stancu valorifică sintaxa poetică drept sursă de liricizare infuzională, C. Petrescu și G. Ibrăileanu recurg la mecanismul empatiei ca modalitate de intensificare a lirismului, M. Cărtărescu și S. Popescu mizează pe expansivitatea eului, Gh. Crăciun poetizează perspectiva narativă și aplică sintaxa imaginarului, ceea ce ne determină să afirmăm că specificul

regimului narativ depinde, într-o anumită măsură, și de alegerile pe care le face scriitorul, care își instituie propriul său regim narativ liric, individual și incomparabil. **Recomandări:**

- explorarea regimurilor narrative lirice în proza românească a secolului al XXI-lea, prin evidențierea continuității/discontinuității lor cu tradiția instituită în secolul al XX-lea;
- extinderea modelului de investigație propus asupra unor tipuri de proză (obiectivă, fantastică ș.a.), urmărindu-se modul de instituire a regimurilor narrative nonlirice, fantastice ș.a.;
- valorificarea unor aspecte teoretice sau aplicative ce țin de studierea scriitorilor I. Teodoreanu, M. Sadoveanu, I. Druță, C. Petrescu, M. Eliade, M. Cărtărescu, S. Popescu în învățământul preuniversitar în scopul evidențierii unor noi aspecte ale regimurilor narrative în proza românească a secolului al XX-lea.
- elaborarea, în vaza rezultatelor cercetării, a unor cursuri universitare precum și inițierea unor proiecte de cercetare (teze de licență, teze de master) la facultățile cu studii filologice.

BIBLIOGRAFIE

1. BODIȘTEAN, Florica. *Poetica genurilor literare*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Iași: Institutul European, 2009. 229 p. ISBN 978-973-611-651-3.
2. BURGOS, Jean. *Pentru o poetică a imaginarului*. Prefață G. Duda. Traducere M. Gulea. București: Univers, 1988. 476 p.
3. CAZIMIR, Ștefan. *Tensiunea lirică*. București: Editura Eminescu, 1971. 184 p.
4. CĂLINESCU, Matei. *A citi, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii*. București: Humanitas, 2017. 634 p. ISBN 978-973-50-5699-5.
5. CĂLINESCU, Matei. *Conceptul modern de poezie. De la romantism la avangardă*. Introducere de I.B. Lefter. Pitești: Paralela 45, 2009. 255 p. ISBN 978-973-47-0586-3.
6. CORCINSCHI, Nina. *Narațiuni ale erosului*. Eseu. Prefață Bogdan Crețu. Chișinău: Cartier, 2019. 367 p. 978-9975-86-408-4; 978-9975-79-907-2.
7. CORLĂTEANU, Nicolae, Zagaevski Vladimir. *Fonetica*. Chișinău: Editura Lumina, 1993. 271 p. ISBN 5-371-01359-1.
8. DOLGAN, Mihail. Sursele lirismului drușian: stilistica discursului. În: *Opera lui Ion Druță: Univers artistic, spiritual, filozofic*. Vol. II. Chișinău: CEP USM, 2004. p. 100-117. ISBN 9975-70-450-6.
9. DUFRENNE, Mikel. *Poeticul*. Cuvânt înainte și trad. de Ion Pascadi. București: Univers, 1971. 264 p.
10. FLOREA, Doina. *Mihail Sadoveanu sau Magia rostirii*. Prefață de C. Ciopraga. București: Cartea Românească, 1986. 158 p.
11. FRIEDRICH, Hugo. *Structura liricii moderne. De la mijlocul secolului al XIX-lea pînă la mijlocul secolului al XX-lea*. Traducere Fuhrmann Dieter. Prefață M. Martin. București: Univers, 1998. ISBN 973-34-0523-X.
12. GENETTE, Gerard. *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*. București: Univers, 1994. 212 p. ISBN 973-34-0262-1.
13. LINTVELT, Jaap. *Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere*. Teorie și analiză. Trad. de Martin A., Martin M., București: Univers, 1994. 272 p. 973-34-0226-5.
14. MARINO, Adrian. *Dicționar de idei literare*. Vol. I. București: Eminescu, 1973. 1087 p.
15. MAVRODIN, Irina. *Poietică și poetică*. Craiova: Scrisul Românesc, 1998. 244 p. ISBN 973-38-0236-0.
16. MAVRODIN, Irina. *Romanul poetic. Eseu despre romanul francez modern*. București: Univers, 1977. 228 p.

17. MIHĂIESCU, Dan. *Dimensiuni ale creației. Stimulul obsesiei*. București: Editura. Științifică și Enciclopedică, 1989. 182 p. ISBN 973-29-0073-3.
18. MUȘAT, Carmen. *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*. Ed. a 2-a. București: Cartea Românească, 2008. 389 p. ISBN 978-973-23-1963-5.
19. POTÎNG, Tatiana. *Personajul cu povestea sa*. (Perspectiva narativă în romanul românesc). Chișinău: Univers Educațional, 2018. 125p. ISBN 978-9975-3192-1-8.
20. PRUS, Elena. *Poetica modalității la Proust*. Chișinău: Ruxanda, 1998. 235p. ISBN 9975-72-012-9.
21. RICOEUR, Paul. *De la text la acțiune. Eseuri de hermeneutică II*. Traducere și postfață de Ion Pop. Cluj-Napoca: Echinoc, 1999. 480p. ISBN 973-9114-56-8.
22. STROE, Marcus. *Empatie și personalitate*. București: Atos, 1997. 192 p. ISBN 973-95877-7-1.
23. ȘLEAHTIȚCHI, Maria. *Romanul generației '80. Construcție și reprezentare. Eseu*. Chișinău: Cartier, 2014. 247 p. ISBN 978-9975-79-950-8.
24. ȚĂU, Elena. *Exerciții de identitate. Culegere de studii și articole*. Chișinău: S.n., 2015. 222 p. ISBN 978-9975-84-006-4.
25. VALERY, Paul, A. *Poezii. Dialoguri. Poetică și estetică*. Ediție îngrijită și prefață de Ștefan Aug. Doinaș. Traducere de Ștefan Augustin Doinaș, Alina Ledeanu și Marius Ghica. București: Univers, 1989. 882 p. ISBN 973-34-0035-1.
26. VIANU, Tudor. *Arta prozatorilor români*. Chișinău: Litera, 1997. 383 p. ISBN 9975-74-037-5.
27. ZAFIU, Rodica. *Narațiune și poezie*. București: Editura BIC ALL, 2000, 336 p. ISBN 973-571-302-0.
28. ZAMFIR, Mihai. *Poemul românesc în proză*. București: Minerva, 1981. 458 p.

Surse în limba franceză

29. AUTHIER-REVUZ, Jacqueline. Hétérogénéité montrée et hétérogénéité constitutive: éléments pour une approche de l'autre dans le discours [online]. În: *Documentation et Recherche en Linguistique Allemande Vincennes*, 1982, 26 [citat: 15.07.2021]. Disponibil: https://www.persee.fr/doc/drlav_0754-9296_1982_num_26_1_978#drlav_0754-9296_1982_num_26_1_T1_0091_0000
30. BARBERIS, Jean-Marie. Présentation. În: *Cahiers de praxématique*, 2007, nr. 49, p. 7-22. ISBN 978-2-84269-863-8.
31. PERRIN, Laurent. Aspects de la voix du locuteur à l'intérieur du sens. In: *Cahiers de praxématique*, 49/2007, p. 79-101. ISBN 978-2-84269-863-8.

32. PERRIN, Laurent. La voix et le point de vue comme formes poliphonique externe. În: *Langue française*. 2009/4, nr. 164, p. 61-79. ISBN 978-2200925727.
33. RABATEL, Alain. Empathie et émotions argumentées en discours. În: *Revue de linguistique française et d'analyse du discours*, Tome 4.1 2012/2013, p. 159-174. ISBN 978-2-8066-0139-1.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE LA TEMA TEZEI

I. Articole în reviste științifice

• în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil

Categoria B

1. GABURA, Carolina. **Rolul sintaxei poetice la lircizarea regimului narativ**. În: *Studia Universitatis*, nr. 10 (140), 2020, p. 74-78. ISSN 1811-2668.
2. GABURA, Carolina. **Lirismul funciar și regimul narativ homodiegetic**. În: *Philologia*, nr. 2 (317), 2022, p. 99-111. ISSN 1857-4300.

Categoria C

3. CĂRĂUȘ, Carolina. **Viziunea mito-poetică în romanul Creanga de aur de M. Sadoveanu**. În: *Studia Universitatis*, nr. 10 (30), 2009, p. 117-120. ISSN 1811-2668.

II. Articole în culegeri științifice

• în lucrările conferințelor internaționale (peste hotare)

4. GABURA, Carolina. **Empatia ca sursă de lircizare a regimului narativ**. În: *Schimbarea lingvistică și schimbarea lingvisticii*. Colocviul internațional de științe ale limbajului „Eugeniu Coșeriu”, (ed. a XV-a), 11-12 octombrie 2019. Cernăuți: Universitatea Națională din Cernăuți, 2020, p. 429-437. ISBN 978-966-423-579-0.

• în lucrările conferințelor internaționale (Republica Moldova)

5. GABURA, Carolina. **Expansiunea lircică a naratorului homodiegetic și lircizarea regimului narativ**. În: *Textul. Abordări interdisciplinare în cercetarea literară. Lingvistică și didactică*. Conferința științifică internațională 12 noiembrie, 2013. Chișinău: UST, 2013, p. 7-11. ISBN 978-9975-76-113-0.
6. GABURA, Carolina. **Construcția identitară a naratorului și lircizarea regimului narativ în Craii de Curtea-Veche de M. I. Caragiale**. În: *Anatol Ciobanu – omul cetății limba română*. In

memoriam: 85 de ani de la naștere. Simpozionul științific internațional 17 mai 2019, Chișinău: CEP USM, 2019, p. 306-312. ISBN 978-9975-149-05-1.

7. GABURA, Carolina. **Modalizarea autonimică, eterogeneitatea constitutivă și simptomele cînvenționale – modalități de subiectivare a vocii narative**. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Eugeniu Coșeriu: 100 de ani de la naștere. Limbajul ca sumă de valori*. Conferința științifică internațională (ed. a XV-a), 7-8 octombrie 2021. Chișinău: Editura Pro Libra, 2021, p. 190-200. ISBN 978-9975-3274-4-2.

• **în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională**

8. GABURA, Carolina. **Paradigme ale regimului narativ în proza lui M. Eliade**. În: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european. Probleme actuale de cercetare lingvistică și literară*. Colocviul național cu participare internațională (ed. a VIII-a), 16-17 octombrie 2014. Chișinău: Institutul de filologie al AȘM, 2016, p. 119-123. ISBN 978-9975-4358-6-4.

• **în lucrările conferințelor științifice naționale**

9. GABURA, Carolina. **Strategii ale sintaxei imaginarului în proza lirico-poetică**. În: *Rigoare exegetică și vocație pedagogică. In memoriam Elena Țau*. Conferință științifică națională, 17 martie 2022. Chișinău: CEP USM, 2022, p. 61-69. ISBN 978-9975-62-481-7.

III. Teze în culegeri științifice

• **în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională**

10. GABURA, Carolina. **Dimensiuni ale regimului narativ liric**. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională 10-11 noiembrie, 2022. Rezumate ale comunicărilor. Științe umanistice și științe sociale. Chișinău: CEP USM, 2022, p. 49-52. ISBN 978-9975-62-470-1.

ADNOTARE

Gabura Carolina, Regimuri narative lirice în proza românească a secolului al XX-lea, teză de doctor în filologie, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 215 de titluri, 155 de pagini text de bază, declarația de asumare a răspunderii, CV-ul autoarei.

Rezultatele obținute sunt reflectate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: narator, identitate, regim narativ, heterodiegetic, homodiegetic, perspectivă, poeticitate, lirism, empatie, figurativ, voce narativă, modalitate autonimică, simptom convențional.

Domeniul de studiu: Specialitatea 622.01–Literatura română

Scopul lucrării: identificarea și interpretarea regimurilor narative lirice, demonstrându-se diversitatea și funcționalitatea lor în proza românească a secolului al XX-lea.

Obiectivele de cercetare: determinarea mecanismului de instituire a regimului narativ liric (heterodiegetic și homodiegetic); analiza strategiilor de liricizare a regimurilor heterodiegetice în proza tradițională românească (M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, D. Matcovschi ș.a.); interpretarea modelelor homodiegetice lirice (L. Blaga, Z. Stancu, ș.a.); examinarea virtualităților de liricizare a regimurilor narative homodiegetice în romanul modern (C. Petrescu, M. Eliade, M. I. Caragiale, G. Ibrăileanu); estimarea potențialului de liricizare a regimului narativ în romanul postmodern (Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu); stabilirea unei tipologii a regimului narativ liric în proza românească a secolului al XX-lea.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în aplicarea conceptului de regim narativ liric la studierea prozei românești din secolul al XX-lea, evidențiindu-se plierea acestuia la diferite formule narative (tradițională, modernă, postmodernă). În funcție de cele două tipuri de regimuri narative delimitate, heterodiegetic și homodiegetic, au fost disociate și interpretate diverse strategii de liricizare ale acestora în opera scriitorilor interbelici (G. Galaction, M. Sadoveanu, G. Ibrăileanu, M. Eliade, M. I. Caragiale, C. Petrescu, L. Blaga) și a celor contemporani (Z. Stancu, I. Druță, D. Matcovschi, V. Ioviță, Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu).

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: *elucidarea algoritmului de funcționare* a regimului narativ liric, *având ca efect clarificarea* modului de liricizare a narațiunii heterodiegetice și homodiegetice în proza românească a secolului al XX-lea, pentru *utilizarea ulterioară* la studierea lirismului în proză.

Semnificația teoretică a tezei constă în conceptualizarea regimului narativ liric ca mod distinct de expunere în opera narativă; disocierea lirismului funciar ce are influență majoră asupra liricizării narațiunii în proza tradițională și modernă românească; relevarea subiectivității în opoziție cu pretinsa obiectivitate a modelului narativ obiectivat în romanul tradițional; stabilirea diferențelor și a interferențelor dintre regimul heterodiegetic și homodiegetic; examinarea potențialului de liricizare a vocii narative.

Valoarea aplicativă: Aspectele cercetate deschid noi perspective de evaluare nu numai a prozei poetice în care se includ scriitori consacrați ai genului, cum ar fi: M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druță, ci și a unor scriitori ale căror opere, tradițional, se regăsesc în alte compartimente ale literaturii, cum ar fi: C. Petrescu, M. Eliade, Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu. Modelul investigațional al regimului narativ liric ar putea fi aplicat și la cercetarea operelor în care lirismul se manifestă doar infuzional, fiind dominante numai câteva particularități ale acestuia. De asemenea, după tiparul constituirii regimului narativ liric, în funcție de narator și specificul perspectivei narative, de punctul de vedere adoptat, pot fi stabilite și cercetate, în contextul prozei românești, alte configurații ale regimului narativ: nonliric, fantastic, parodic, umoristic.

Implementarea rezultatelor: Rezultatele tezei au fost implementate în cadrul proiectului *Literatura română contemporană: continuitate, mutații paradigmatică, experiment și inovații* (Facultatea de Litere, USM), la redactarea articolelor științifice (3 publicații) și a comunicărilor științifice prezentate în cadrul conferințelor naționale și internaționale (7 comunicări), la predarea unor cursuri universitare de istorie a literaturii române, teorie a literaturii, naratologie.

АННОТАЦИЯ

Габура Каролина, Лирические повествовательные режимы в румынской прозе XX века.

Докторская диссертация по филологии, Кишинев, 2023 г.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 215 наименований, 155 страниц основного текста, заявление об ответственности, CV автора.

Полученные результаты отражены в 10 научных работах.

Ключевые слова: рассказчик, идентичность, режим повествования, гетеродиегетический, гомодиегетический, перспектива, поэтика, лиризм, эмпатия, фигуративность, повествовательный голос, автономная модальность, конвенциональный симптом.

Область исследования: Специальность 622.01–Румынская литература

Цель работы: выявление и интерпретация режимов лирического повествования, демонстрация их разнообразия и функциональность в румынской прозе XX века.

Задачи исследования: определение механизма установления режима лирического повествования; анализ стратегий лиризации гетеродиегетических режимов в традиционной румынской прозе; интерпретация лирических гомодиегетических моделей; исследование возможностей лиризации гомодиегетических режимов повествования в модернистской прозе; оценка лирического потенциала нарративного режима в постмодернистском романе; установление типологии режима лирического повествования в румынской прозе XX века.

Научная новизна и оригинальность заключается в применении концепции режима лирического повествования к изучению румынской прозы XX века, демонстрируя ее склонность к различным типам повествовательной формулы (традиционной, модернистской, постмодернистской). Начиная с разграничения двух типов нарративных режимов, гетеродиегетического и гомодиегетического, в произведениях межвоенных писателей (М. Садовяну, М. Элиаде, М. И. Караджале и др.) и современников (И. Друцэ, В. Иовицэ, М. Кэртэреску и др.) были интерпретированы различные стратегии их лиризации.

Полученный результат, способствующий решению важной научной проблемы заключается в *выяснении алгоритма функционирования режима лирического повествования, имеющего следствием уточнение* способа лиризации гетеродиегетического и гомодиегетического повествования в румынской прозе XX века, для *дальнейшего использования* при изучении лиризма в прозе.

Теоретическая значимость диссертации заключается в концептуализации режима лирического повествования как особого способа изложения в повествовательном произведении; диссоциация основного типа чувства, „внутреннего”, оказывающим большое влияние на лиризацию повествования; выявление субъективности в противовес мнимой объективности нарративной модели; установление различий и интерференций между гетеродиегетическим и гомодиегетическим режимами; рассмотрение лирического потенциала повествовательного голоса.

Прикладное значение: Исследуемые аспекты открывают новые перспективы для оценки не только поэтической прозы, к которой относятся известные писатели жанра, такие как М. Садовяну, И. Теодоряну, но и некоторых писателей, чьи произведения традиционно встречаются в других разделах литературы. Таким образом, исследовательская модель режима лирического повествования может быть применена и к произведениям, в которых лиризм проявляется лишь „местно”. Также по схеме учреждения режима лирического повествования, могут быть установлены и другие конфигурации режима.

Внедрение результатов. Результаты диссертации были реализованы в рамках проекта „Современная румынская литература: преемственность, парадигматические мутации, эксперимент и инновации” (с 2015 по 2017), при составлении научных статей (3) и научных сообщений (7), представленных на национальных и международных конференциях, в преподавании курсов по истории литературы, теории литературы, нарратологии.

ANNOTATION

Gabura Carolina, Lyrical narrative regimes in Romanian prose of the 20th century, PhD thesis in philology, Chişinău, 2023

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 215 titles, 155 pages of basic text, declaration of assumption of responsibility, author's CV.

The results are reflected in 10 scientific papers.

Keywords: narrator, identity, narrative regime, heterodiegetic, homodiegetic, perspective, poetics, lyricism, empathy, figurative, narrative voice, autonomous modality, conventional symptom.

Field of study: Speciality 622.01–Romanian literature

The purpose of the work is to identification and interpretation lyrical narrative regimes, demonstrating their diversity and functionality in Romanian prose of the XX century.

Research objectives: determining the mechanism for establishing the lyrical narrative regime (heterodiegetic and homodiegetic); analysis of the lyricity strategies of the heterodiegetic regimes in traditional Romanian prose (M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, etc.); interpretation of lyrical homodiegetic models (L. Blaga, Z. Stancu, etc.); examination of the lyricity potentialities of homodiegetic narrative regimes in modernist prose (M. Eliade, M. I. Caragiale etc.); estimating the lyrical potencial of the narrative regime in the postmodernist novel (Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu); establishing a typology of the lyrical narrative regime in Romanian prose of the 20 the century.

The scientific novelty and originality of the thesis: applying the concept of the lyrical narrative regime to the study of Romanian prose from the 20th century, demonstrating its folding to different types of narrative formulas (traditional, modernist, postmodernist). Starting from the delimitation of the two types of narrative regimes, heterodiegetic and homodiegetic, various strategies of their lyricity were dissociated and interpreted in the works of interwar writers (G. Galaction, M. Sadoveanu, G. Ibrăileanu, M. Eliade, M. I. Caragiale, Camil Petrescu, L. Blaga) and contemporaries (Z. Stancu, I. Druţă, D. Matcovschi, V. Ioviţă, Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu).

The scientific result obtained reside in *elucidation of the functioning algorithm* of the lyrical narrative regime by *clarifying* the lyricity of the heterodiegetic and homodiegetic narration, for *further use* in the study of lyricism in prose.

The theoretical significance of the thesis consists in conceptualization of the lyrical narrative regimes as a distinct mode of exposition in narrative work; the dislocation of the land lyricism, which has a major influence on the lyricization of the narrative in traditional and modernist Romanian prose; the revelation of subjectivity in opposition to the alleged objectivity of the objectified narrative model in the traditional novel; establishing the differences and interferences between the heterodiegetic and homodiegetic regimes; the examination of the lyrical potential of the narrative voice..

Applicative value: The researched aspects open new perspectives for evaluating not only the poetic prose, which includes established writers of the genre, such as M. Sadoveanu, I. Teodoreanu, I. Druţă, but also writers whose works, traditionally, are found in other sections of literature, such as C. Petrescu, M. Eliade, Gh. Crăciun, M. Cărtărescu, S. Popescu. Thus, the investigative model of the lyrical narrative regime could also be applied to the research of works in which lyricism is manifested only by infusion, with only a few of its particularities being dominant. Also, according to the pattern of constituting the lyrical narrative regime, depending on the narrator and the specifics of the narrative perspective, the point of view, and other configurations of the narrative regime can be established: non-lyrical, fantastic, parodic, humorous.

Implementation of scientific results: The results of the thesis were implemented within the „Contemporary Romanian Literature project: continuity, paradigmatic mutations, experiment and innovations” (Faculty of Letters, USM), in the drafting of scientific articles (3 publications), scientific communications presented at national and international conferences (7 communications), in teaching university courses on the history of Romanian literature, theory of literature, narratology.

GABURA (CĂRĂUȘ) CAROLINA

**REGIMURI NARATIVE LIRICE ÎN PROZA ROMÂNEASCĂ A
SECOLULUI AL XX-LEA**

622.01– LITERATURA ROMÂNĂ

Rezumatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 23.06.2023

Tiraj: 25 ex.

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Coli de tipar: 2.3

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Comanda nr.53/23

Centru Editorial-Poligrafic al USM, str. A. Mateevici 60,
Chișinău, MD-2009, Republica Moldova